

1. DOCTRINĂ, STUDII, COMENTARII

CONTRAFACEREA OPERELOR DE ARHITECTURĂ

Gheorghe GHEORGHIU*

Motto

Esența dreptului de autor în arhitectură a fost legată de lumea singulară a procesului de producție arhitecturală diferită de cea a literaturii și a altor arte plastice pe care doctrina și jurisprudența sunt întemeiate”.
(Michel Huet¹)

Rezumat

Operele de arhitectură se evidențiază prin caracteristici care le singularizează în câmpul operelor protejate prin drept de autor, ceea ce a condus ca drepturile conferite autorilor lor să prezinte trăsături specifice, inclusiv contrafacerea operelor să aibă manifestări specifice.

Analiza efectuată cuprinde: definirea contrafacerii (1), metode de apreciere a contrafacerii (2), faptele de contrafacere a operelor de arhitectură (3), probleme ivite la analiza contrafacerii operelor de arhitectură (4) și tendințe (5).

Față de precaritatea jurisprudenței și doctrinei juridice autohtone privind contrafacerea acestei categorii de opere, m-am raportat la doctrina și jurisprudența franceză.

Cuvinte-cheie: *opere de arhitectură, originalitate, contrafacere, idee – formă, constrângeri, drepturi morale, drepturi patrimoniale.*

* Dr. în drept, membru al Academiei de Științe Juridice din România, președinte al PERGAM, avocat Baroul București, E-mail: cabinetgheorghiu@gmail.com.

¹ Michel Huet, doctor în drept cu teza „*Arhitectura și dreptul de autor în Franța*”, profesor la Școala de Arhitectură din Versailles în perioada 1969-2006, unde a asigurat președinția consiliului de administrație timp de 6 ani, precum și cea a colegiului președinților școlilor de arhitectură în aceeași perioadă, avocat în Baroul Paris din 1978 specializat în domeniul dreptului de autor. În 1988, primește Marea medalie a jurisprudenței din partea Academiei de Arhitectură, la care era membru asociat. Este autorul mai multor lucrări de specialitate de referință și a numeroase articole în domeniile arhitecturii și urbanismului: *Droit de l'architecture*, Ed. Economica 2001, *Le droit de l'urbain, de l'urbanisme à l'urbanité*, Ed. Economica 1998, *L'architecte-auteur, pratiques quotidiennes du droit d'auteur en architecture, paysage et urbain*, Éditions Le Moniteur 2006, *L'architecte maître d'oeuvre*, Éditions Le Moniteur 2007, *Marche publics d'architecte et d'ingmterie*, Ed. Litec 2011.

Abstract

Architectural works are distinguished by characteristics that set them apart within the field of works protected by copyright, which has led to the rights conferred upon their authors having specific features, including the existence of particular forms of infringement of such works.

The analysis carried out covers: the definition of infringement (1), methods for assessing infringement (2), acts of infringement of architectural works (3), issues arising in the analysis of the infringement of architectural works (4), and trends (5).

Given the limited domestic case law and legal doctrine concerning the infringement of this category of works, reference has been made to French doctrine and case law.

Keywords: *architectural works, originality, infringement, idea-expression dichotomy, constraints, moral rights, economic rights.*

Résumé

Les œuvres d'architecture se distinguent par des caractéristiques qui les singularisent au sein des œuvres protégées par le droit d'auteur, ce qui a conduit à ce que les droits conférés à leurs auteurs présentent des particularités, notamment en ce qui concerne les manifestations spécifiques de la contrefaçon de ces œuvres.

L'analyse réalisée comprend: la définition de la contrefaçon (1), les méthodes d'appréciation de la contrefaçon (2), les actes de contrefaçon des œuvres d'architecture (3), les difficultés rencontrées dans l'analyse de la contrefaçon des œuvres d'architecture (4) ainsi que les tendances (5).

Face à la faiblesse de la jurisprudence et de la doctrine juridique nationales relatives à la contrefaçon de cette catégorie d'œuvres, je me suis référé à la doctrine et à la jurisprudence françaises.

Mots-clés: *œuvres d'architecture, originalité, contrefaçon, idée-forme, contraintes, droits moraux, droits patrimoniaux.*

1. Definierea contrafacerii

1.1. În mod obișnuit, potrivit dicționarului, a contraface (cuvânt compus din „contra” și „a face”, provenind din fr. contrefaire) înseamnă „a reproduce un document, un obiect, un preparat original în scop fraudulos (dându-le drept autentice); a falsifica²”. Contrafacerea sugerează o lucrare de calitate slabă, descrisă ca un „kitsch” prin lipsă de autenticitate.

² Dicționar enciclopedic, vol. I, A-C, Ed. Enciclopedică, București, 1993, p. 450.

1.2. Din punct de vedere legal, în alte sisteme de drept, termenul contrafacere este folosit pentru a desemna generic toate actele și faptele prin care se aduc atingeri drepturilor de proprietate intelectuală. Este sensul recomandat de OMPI, de interpretare unitară a noțiunii de contrafacere, ca încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală aparținând unei persoane³.

Astfel, în Franța, termenul „contrefaçon” este folosit cu înțelesul de reproducere frauduloasă a unei opere literare, artistice, științifice sau a unui produs fabricat, a unei monede etc.⁴. În acord cu acest înțeles, Codul proprietății intelectuale (CPI) a prevăzut:

„Orice editare, în tot sau în parte, a unei scrieri, a unei compoziții muzicale, desen, pictură sau a oricărei alte creații, imprimată sau gravată, în întregime sau în parte, cu încălcarea legilor sau reglementărilor privind proprietatea autorilor este contrafacere și orice contrafacere constituie un delict⁵”.

Constituie, de asemenea delict de contrafacere,

„Orice reproducere, reprezentare sau difuzare prin orice mijloc, a unei opere a spiritului, astfel cum este definită și reglementată de lege, precum și violarea oricărui drept de autor asupra unui program pentru calculatoare⁶”.

Doctrina franceză include toate actele și faptele prin care se violează drepturile patrimoniale de autor în categoria largă a „contrafacerii”. Problema dacă încălcarea drepturilor morale de autor constituie sau nu o contrafacere este controversată⁷: unii autori⁸ și o parte a jurisprudenței îmbrățișează fără rezerve calificarea de contrafacere și pentru încălcarea drepturilor morale, alți autori sunt circumspecți⁹ sau resping această calificare¹⁰.

1.3. Legiitorul nostru, părăsind modelul francez care ne-a inspirat de atâtea ori, dar și modelul legii române a dreptului de autor din 1923 (ca și pe cel din 1862)¹¹, a evitat să utilizeze termenul „contrafacere” pentru a desemna

³ S. Florea, *Considerații privind noțiunea tehnico-juridică de contrafacere. Evoluții legale și jurisprudențiale*, RRDPI nr. 1/2012, p. 165 și urm.

⁴ Le Petit Larousse en couleurs, 1995, p. 267.

⁵ Art. L.335-2 alin. 1 CPI.

⁶ Art. 335-3 CPI.

⁷ V. Roș, A. Livădariu, CR Romițan, *Dreptul proprietății intelectuale. Dreptul de autor și drepturile conexe și drepturile de proprietate industrială*, Ed. C.H. Beck, București, 2025, p. 522; V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale. Vol. I. Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, pp. 643-647.

⁸ A. Bertrand, *Le droit d'auteur et les droits voisins*, ediția a doua, Ed. Dalloz, 1999, p. 447; C. Colombet, *Propriété littéraire et artistique et droits voisins*, a 8-a ediție, Ed. Dalloz, 1997, p. 274.

⁹ P. Y. Gautier, *Propriété littéraire et artistique*, Ed. Presses Universitaires de France, 1991, p. 557.

¹⁰ A. Lucas, H.-J. Lucas, *Traite de la propriété littéraire & artistique*, Ed. Litec, 1994, p. 629.

¹¹ Într-o decizie din 1900, Curtea de Apel Galați a reținut că „în ceea ce privește elementele delictului de escrocherie, ele asemenea există, însă fiind în discuție un atac adus proprietății

încălcarea drepturilor de autor, folosindu-l însă în materia proprietății industriale, în Codul penal din 1968, la art. 299, care definea infracțiunea de contrafacere a obiectului unei invenții ca fiind „*contrafacerea sau folosirea, fără drept, a obiectului unei invenții*”. Mai recent, în Legea nr. 344/2005, privind unele măsuri pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală în cadrul operațiunilor de vămuire¹², se face o diferențiere a sensurilor contrafacerii, prin definirea mărfurilor contrafăcute¹³, mărfurilor pirat¹⁴ și mărfurilor care aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală¹⁵. Această viziune este reluată parțial la modificarea în anul 2022 a Legii nr. 8/1996¹⁶.

În domeniul proprietății industriale se folosește termenul de contrafacere în Legea nr. 64/1991, republicată, privind brevetele de invenție¹⁷, Legea nr. 84/1998, privind mărcile și indicațiile geografice¹⁸, Legea nr. 16/1995, republicată,

literare, acest fapt trebuie să-l calificăm cu numele lui legal de contrafacere de scrieri prevăzut și penat de art. 339 și 341 C. pen.”. Curtea de Apel din Galați, Secțiunea 2 Audiența de la 20 aprilie 1900. Revista Dreptul nr. 57 din 21.09.1900, p. 461.

¹² Publicată în M. Of. nr. 1093 din 5 dec. 2005.

¹³ Art. 3 pct. 11: „mărfuri contrafăcute: a) orice marfă, inclusiv ambalajul său, care poartă, fără autorizare, o marcă identică ori care nu se deosebește în aspectele sale esențiale de o marcă de produs sau de serviciu legal înregistrată pentru același tip de marfă și care, din acest motiv, încalcă drepturile titularului acestei mărci; b) orice simbol al unei mărci de produs sau de serviciu (inclusiv logo, etichetă, autoadeziv, broșură, instrucțiuni de utilizare sau document de garanție care poartă un astfel de simbol), chiar dacă este prezentat separat și care se află în aceeași situație cu mărfurile prevăzute la lit. a); c) orice ambalaj care poartă mărci de produse contrafăcute, prezentate separat, în aceleași condiții ca și mărfurile definite la lit. a)”.

¹⁴ Art. 3 pct. 12: „mărfuri pirat: toate copiile fabricate fără consimțământul titularului dreptului sau al persoanei legal autorizate de acesta în țara de producere și care sunt executate, direct ori indirect, după un produs purtător al dreptului de autor sau al drepturilor conexe ori al unui drept asupra modelelor și desenelor industriale, dacă realizarea de astfel de copii ar constitui o încălcare a dreptului de proprietate intelectuală respectiv”.

¹⁵ Art. 3 pct. 13: „mărfuri care aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală: a) mărfuri contrafăcute; b) mărfuri pirat; c) mărfuri care aduc atingere drepturilor asupra unui brevet de invenție sau unui certificat suplimentar de protecție ori unei indicații geografice sau unui brevet de soi”.

¹⁶ Art. 193.

¹⁷ Art. 56.

¹⁸ Art. 90 (1) „Constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, săvârșirea, fără drept, a următoarelor fapte: a) contrafacerea unei mărci; b) punerea în circulație a unui produs purtând o marcă identică sau similară cu o marcă înregistrată pentru produse identice sau similare și care îl prejudiciază pe titularul mărcii înregistrate; c) punerea în circulație a produselor care poartă indicații geografice ce indică sau sugerează că produsul în cauză este originar dintr-o regiune geografică, alta decât locul adevărat de origine, în scopul inducerii în eroare a publicului cu privire la originea geografică a produsului.

(2) Faptele prevăzute la alin. (1), săvârșite de un grup infracțional organizat sau care sunt de natură să prezinte pericol pentru siguranța ori sănătatea consumatorilor, se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(3) Prin contrafacerea unei mărci se înțelege realizarea sau utilizarea fără consimțământul titularului, de către terți, în activitatea comercială, a unui semn: a) identic cu marca pentru produse sau servicii identice cu acelea pentru care marca a fost înregistrată; b) care, dat fiind

privind protecția topografiilor circuitelor integrate¹⁹ și Legea nr. 129/1992, modificată și republicată, privind desenele și modelele industriale²⁰.

Cu alt prilej, formulam mai multe critici față de această abordare a contrafacerii²¹. Mai întâi, că atribuind „contrafacerii” un înțeles generic, foarte larg, termenul însuși își pierde înțelesul original și este adoptat într-un mod asemănător celui de adoptare a termenul de „piraterie”, pentru care în doctrină se susține că folosirea lui nu este recomandată, deși practica nu numai că nu a urmat această recomandare, dar a și adoptat termenul de „piraterie” și variantele acestuia spre a desemna actele și faptele de încălcare a drepturilor intelectuale²².

Apoi, că este de preferat ca acest concept să aibă un înțeles unitar în cadrul proprietății intelectuale; în cadrul proprietății industriale contrafacerea desemnează încălcarea unor drepturi patrimoniale protejate, iar nu și a unor drepturi morale, regulă de la care există unele excepții, dar în orice caz, nici în domeniul proprietății industriale termenul nu este folosit doar

identitatea sau asemănarea cu o marcă ori dată fiind identitatea sau asemănarea produselor sau a serviciilor cărora li se aplică semnul cu produsele sau serviciile pentru care marca a fost înregistrată, ar produce în percepția publicului un risc de confuzie, incluzând și riscul de asociere a mărcii cu semnul; c) identic sau asemănător cu marca pentru produse ori servicii diferite de cele pentru care marca este înregistrată, când aceasta a dobândit un renume în România și dacă prin folosirea semnului fără motive întemeiate s-ar putea profita de caracterul distinctiv ori de renumele mărcii sau folosirea semnului ar cauza titularului mărcii un prejudiciu.

(4) Prin punerea în circulație se înțelege oferirea produselor sau comercializarea ori deținerea lor în acest scop sau, după caz, oferirea sau prestarea serviciilor sub acest semn, precum și importul, exportul sau tranzitul produselor sub acest semn.

(5) Faptele prevăzute la alin. (1) și (2) nu constituie infracțiuni dacă au fost săvârșite înainte de data publicării mărcii”.

¹⁹ Art. 40: „Încălcarea drepturilor titularului, prin exploatarea, fără autorizația acestuia, a unei topografii înregistrate, constituie infracțiune de contrafacere sau, după caz, de vânzare de produse contrafăcute și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă de la 500.000 lei la 1.000.000 lei. Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a părții vătămate.

Pentru prejudiciile cauzate titularului, acesta are dreptul la despăgubiri, potrivit dreptului comun, iar produsele contrafăcute pot fi confiscate potrivit legii penale”.

²⁰ Art. 52 alin. (1): Constituie infracțiune de contrafacere și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani săvârșirea fără drept a oricărui act prevăzut la art. 30, după data înregistrării desenului sau modelului. (2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) sunt de natură să prezinte pericol social pentru siguranța sau sănătatea consumatorilor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

²¹ A. C. Ștenc, B. Ionescu, G. Gheorghiu, *Dreptul brevetului. Tratat*, ediția a doua, 2019, Ed. Universul Juridic, pp. 612-616.

²² Art. 2 pct. 6 din Regulamentul (UE) nr. 608 definește mărfurile piratate ca însemnând „mărfuri care fac obiectul unui act de încălcare a unui drept de autor sau a unui drept conex sau a unui desen sau model în statul membru în care sunt găsite mărfurile și care reprezintă sau conțin copii realizate fără acordul titularului unui drept de autor sau drept conex sau al unui desen sau model, sau fără acordul unei persoane autorizate de către titularul dreptului respectiv în țara de fabricație”

cu înțelesul restrâns, acela de reproducere ilicită a unui produs original. În fine, că în doctrina românească²³ încălcarea drepturilor morale este analizată, în general, separat de încălcarea drepturilor patrimoniale și că regimul juridic al celor două categorii de drepturi este distinct, atât în materia proprietății industriale, cât și în cazul dreptului de autor.

Atribuind contrafacerii înțelesul cel mai larg, am putea vorbi și de „acțiunea în contrafacere” ca despre o acțiune specială pentru protecția drepturilor autorilor de opere intelectuale, cu reguli proprii, renunțând la încercările de aplicare în această materie a regulilor dreptului comun care s-au dovedit, de altfel, insuficiente ori chiar inadecvate. Soluția este conformă cu regulile instituite prin Convenția de la Berna, pentru protecția operelor literare și artistice²⁴, care, în art. 15(1), prevede că

„Pentru ca autorii de opere literare și artistice, protejați prin prezenta convenție, să fie, până la proba contrară, considerați ca atare și admiși, în consecință, să exercite urmăriri împotriva celor care realizează contrafaceri, înaintea tribunalelor țărilor Uniunii, este suficient ca numele acestora să fie indicat pe operă, în modul obișnuit”.

Consider că legiuitorul român a evitat utilizarea termenului de contrafacere în cuprinsul Legii nr. 8/1996 și urmare folosirii de sensuri multiple ale acestuia, preferând să stabilească drepturile de autor încălcate și sancționarea aplicabilă, la art. 187 din lege, astfel:

„Încălcarea drepturilor recunoscute și garantate prin prezenta lege atrage răspunderea civilă, contravențională sau penală, după caz, potrivit legii. Dispozițiile procedurale sunt cele prevăzute în prezenta lege, care se completează cu cele de drept comun”.

Față de considerentele arătate, se poate reține că utilizarea unei opere protejate, în condițiile legii, fără autorizarea titularului dreptului de autor ori cu depășirea limitelor autorizării, constituie contrafacere, faptă care atrage răspunderea civilă, contravențională ori penală a făptuitorului. Utilizarea nu se limitează la sensul obișnuit al termenului, de reproducere ilicită a operei, incluzând și orice modalitate de reprezentare, adaptare și difuzare a operei fără autorizație sau cu depășirea limitelor autorizării. Numai ca excepție, opera poate fi utilizată fără acordul titularului, în situațiile stabilite de lege și de titular.

²³ A. Ionașcu, N. Comșa, M. Mureșan, *Dreptul de autor în R.S.R.*, Ed. Academiei, București, 1969, p. 127 și urm.

²⁴ Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, completată la Paris la 4 mai 1896, revizuită la Berlin la 13 noiembrie 1908, completată la Berna la 20 martie 1914, revizuită la Roma la 2 iunie 1928, revizuită la Bruxelles la 26 iunie 1948, revizuită la Stockholm la 14 iulie 1967 și la Paris la 24 iulie 1971 și modificată la 28 septembrie 1979, publicată în M. Of. nr. 156 din 17.04.1998.

1.4. Contrafacerea, în sensul arătat, se deosebește de termenii de plagiat și autoplăgiat, concurență neloială și parazitism.

– *Plagiatul și autoplăgiatul*

Conform art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004, privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare²⁵, plagiatul este definit ca fiind

„Expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”,

iar la lit. e) autoplăgiatul este definit ca fiind

„Expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”.

Reiese că plagiatul și autoplăgiatul sunt abateri grave de la buna conduită în cercetarea științifică și activitatea universitară, autorul încălcând obligația de a cita, la standarde academice, opera publicată de același autor sau de un alt autor, prin neindicarea numelui autorului, titlului operei, a editurii, anul publicării, pagina ori paginile „de la care s-a făcut preluarea informațiilor de tipul celor enumerate și, în cazul preluării unui text, fragment de text sau expresie, prin delimitarea clară a ceea ce s-a preluat din altă sursă de ceea ce reprezintă munca intelectuală proprie”²⁶.

Analizate comparativ, cele două legi au obiect diferit: Legea nr. 2004/2006 reglementează buna conduită a persoanelor care activează în domeniul cercetării și învățământului universitar, iar Legea nr. 8/1996 reglementează dreptul de autor și combaterea faptelor ilicite de încălcare a dreptului de autor. Totuși, există și un punct de interferență, pentru cazul când textele, fragmentele de text și expresiile preluate din opera altui autor, fără indicarea faptului preluării și a operei din care s-a făcut preluarea, sunt protejate prin drept autor, situație în care făptuitorul va fi sancționat atât pentru încălcarea regulilor de bună conduită academică, cât și contrafacere.

Consider că plagiatul nu este o modalitate a contrafacerii deoarece cerința ca opera din care s-a efectuat preluarea unui text sau a unui fragment de text să fie originală nu este prevăzută de Legea nr. 204/2006.

²⁵ Publicată în M. Of. nr. 505 din 04.06.2004 modificată prin Ordonanța nr. 2/2016 publicată în M. Of. nr. 51 din 25.01.2016.

²⁶ S. Florea, *Plagiatul și încălcarea drepturilor de autor*, 26 septembrie 2015, juridice.ro (accesat la 16.10.2025)

- *Concurența neloială și parazitismul*

Concurența neloială este definită la art. 10 bis alin. (2) din Convenția de la Paris, pentru protecția proprietății industriale²⁷, ca „*orice act de concurență contrar practicilor cinstite în materie industrială sau comercială*”, sens în care trebuie interzisă orice faptă de natură să creeze, prin orice mijloc, o confuzie cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent, orice afirmații false în exercitarea comerțului de natură a discredita întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent, precum și să interzică indicațiile sau afirmațiile a căror folosire, în exercitarea comerțului, este susceptibilă să inducă publicul în eroare cu privire la natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea la întrebuințare sau calitatea mărfurilor. Art. 2 din Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (TRIPS)²⁸ obligă statele să respecte depozitiile art. 10 bis din Convenția de la Paris. La nivel european, concurența este reglementată de art. 101 și 102 din Tratatul de organizare și funcționare a Uniunii Europene, regulamente și directive²⁹.

În România, potrivit art. 1 (1) din Legea nr. 11/1991, privind combaterea concurenței neloiale³⁰, scopul legii este „*asigurarea unei concurențe loiale, cu respectarea uzanțelor cinstite și a principiului general al bunei-credințe, pentru protejarea interesului legitim public și/sau privat, prin aplicarea normelor de drept contravențional, penal sau civil, după caz*”, la art. 2 fiind definite faptele de concurență neloială³¹, printre altele, practicile

²⁷ Convenția de la Paris a fost adoptată în anul 1883, revizuită la Bruxelles la 14.12.1900, Londra la 2.06.1934, Lisabona la 31.10.1958, Stockholm la 14.06.1967, Washington la 2.06.1911, Haga la 6.11.1925. România a aderat la convenție la 26.12.1920 (Decretul nr. 1177/1968).

²⁸ Aprobat în numele Comunității Europene prin Decizia Consiliului din 22 decembrie 1994.

²⁹ Spre exemplu, Directiva (UE) a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2016 privind protecția know-how-ului și a informațiilor de afaceri nedivulgate (secrete comerciale) împotriva dobândirii, utilizării și divulgării ilegale, publicată în J.Of. L157/1 din 15.06.2016.

³⁰ Publicată în M. Of. nr. 24 din 30 ianuarie 1991, modificată prin Legea nr. 117/2015 pentru aprobarea O.G. nr. 12/2014 și O.U.G. nr. 84 din 16 iunie 2022

³¹ Art. 2(1) Constituie concurență neloială, în sensul prezentei legi, și sunt interzise următoarele practici comerciale ale întreprinderii și/sau ale angajatului care contravin uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe și care produc sau sunt susceptibile să producă prejudicii altor întreprinderi, după cum urmează: a) denigrarea unei întreprinderi concurente sau a produselor/serviciilor sale, de natură să îi lezeze interesele legitime, realizată prin comunicarea ori răspândirea de către o altă întreprindere sau un fost sau actual angajat de informații care nu corespund realității; b) deturnarea clientelei unei întreprinderi concurente de către un fost sau actual angajat, prin folosirea unor informații despre care acesta avea cunoștință la momentul săvârșirii faptei că reprezintă secrete comerciale sau informații confidențiale și a căror dezvăluire poate dăuna semnificativ intereselor acelei întreprinderi; c) discreditarea activității unei întreprinderi concurente sau a produselor și serviciilor sale, realizată de către o altă întreprindere sau un fost sau actual angajat, prin recurgerea la acțiuni menite să atragă pierderea bunei reputații sau a credibilității acesteia, prin alte mijloace decât cele prevăzute la lit. a); d) orice alte practici comerciale care contravin uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe și care produc sau pot produce pagube concurenților.

anticoncurențiale, inclusiv pe cele care ar putea fi calificate drept „parazitism”, prin plasarea în siajul unui concurent pentru a profita de notorietatea sa³².

Comisia Europeană a precizat că acțiunea în concurență neloială este distinctă de drepturile de proprietate industrială³³.

Practicile de concurență neloială diferă de faptele de contrafacere deoarece au ca obiect încălcarea obligațiilor de respectare a uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe între comercianți, ceea ce face ca acțiunea în concurență neloială să fie distinctă de acțiunea în contrafacere.

În consecință, apărarea drepturilor de proprietate intelectuală încălcate se realizează prin acțiunea în contrafacere, iar apărarea împotriva încălcării uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe se realizează prin acțiunea în concurență neloială.

Acțiunea în concurență neloială este în general complementară acțiunii în contrafacere, admițându-se cumulul celor două acțiuni ori de câte ori există fapte de concurență neloială distincte de faptele de contrafacere și poate fi promovată cu succes atunci când acțiunea în contrafacere a eșuat, de exemplu, în cazul în care uzurpatorul încetează actele de contrafacere, modificându-și produsele, dar le păstrează forma și modul de prezentare, ca acte de parazitism prin care se urmărește obținerea unui profit de pe urma investițiilor și notorietății reclamantului. Prejudiciul se poate concretiza în pierderea clientelei, atentat la notorietatea sau imaginea întreprinderii, pierderea șansei de dezvoltare comercială.

Totuși, dacă se produce un risc de confuzie, acesta este distinct de acțiunea în contrafacere și justifică pornirea unei acțiuni în concurență neloială, cu titlu complementar. De altfel, în mod frecvent, reclamantul își dublează acțiunea în contrafacere cu o acțiune în concurență neloială, sub condiția ca faptele invocate în cele două acțiuni să fie distincte.

1.5. Noțiunea de contrafacere a operelor de arhitectură

Așa cum arătam, contrafacerea nu se limitează la reproducerea unei opere, iar în arhitectură la reproducerea de planuri sau studii arhitecturale, având o vocație mult mai largă, prin acoperirea oricărei încălcări a dreptului de autor.

Deși legea franceză definește contrafacerea, în timp ce legea română nu o definește, dar stabilește sancționarea încălcării drepturilor de autor, niciuna nu indică expres operele de arhitectură, fără însă a se putea nega că această categorie de opere, prevăzute de lege și protejate prin drept de autor, nu ar fi protejată și împotriva contrafacerii.

³² M. Niță, G. Gheorghiu, *Dreptul concurenței*, ed. a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, pp. 59-87.

³³ Comunicarea Comisiei Europene privind art. 2 din Directiva nr. 48/2004, publicată în J. Of. UE L94/37 din 13 aprilie 2005.

Ceea ce face specificitatea contrafacerii operelor de arhitectură este culoarea particulară, fiind sigura categorie de opere locuite, originalitatea privind proiectarea și renovarea de imobile, ceea ce necesită a distinge integritatea operei de intangibilitatea sa.

2. Metode de apreciere a contrafacerii

2.1. În prealabil, arăt că doar judecătorii apreciază suveran contrafacerea unei opere de arhitectură și nu o vor aborda decât dacă sunt convinși că opera originală este originală, după care vor analiza dacă opera contestată are, în întregime sau parțial, asemănări cu opera originală.

Aceste analize se efectuează în moduri diferite, în funcție de tipul de acțiune în justiție formulată de reclamant, adresată jurisdicției civile sau penale, judecătorii având a aprecia comportamentul autorului încălcării drepturilor de autor, luând în considerare sau nu buna sa credință.

Metoda de analiză dublă – analiza obiectivă a operei și comportamentul subiectiv al autorului – se aplică și operelor de arhitectură.

2.2. Aprecierea contrafacerii se face prin analiza asemănărilor între opera originală și cea contrafăcută, chestiune dificilă pentru judecători, de a constata și determina asemănările, modificările, schimbările de planuri sau opere arhitecturale, motiv pentru care apelează la experți, cel mai adesea arhitecți cu pregătire și experiență în domeniul, cărora le stabilesc obiective determinate pentru explicarea contrafacerii.

În doctrina franceză, renumitul profesor Michel Huet, în studiul *„Le droit français de contrefaçons en architecture, urbain et paysage (cloisons et metamorphoses)”*³⁴, observă că *„judecătorii fondului nu urmează întotdeauna concluziile raportului expertului, deoarece, spre deosebire de experții tehnici, o parte importantă de subiectivitate sau cultură influențează decizia finală”*, ilustrând cu hotărârea în cauza Malcotte/Subes, privind două concursuri organizate succesiv în vederea edificării la Paris a unui monument în memoria mareșalului Leclerc. Proiectul prezentat la al doilea concurs de Raymond Subes și Raymond Martin este selectat, ei realizând monumentul, însă Malcotte, care a participat la ambele concursuri, i-a dat în judecată pentru daune interese, apreciind că monumentul realizat de aceștia prezintă similitudini cu proiectul prezentat în cadrul primului concurs de către Malcotte, ce se referă la alegerea de a încadra statuia cu două motive care par a răsări din pământ și se îndepărtează spre sus în formă de V, la alte patru detalii și la elementele din oțel inoxidabil destinate să încadreze statuia. Această teză a fost primită de Tribunalul de mare instanță (TGI) din Paris. Pentru Subes

³⁴ Publicat în *Revue internationale du droit d'auteur (RIDA)* nr. 231/2012, pp. 3-117.

și Martin, simplul fapt de a realiza două motive de încadrare care par să iasă din pământ și să se abată în sus în formă de „V” a fost deja folosit de numeroși artiști, prin urmare, nu există originalitate și nu a existat o încălcare a dreptului. Această teză a fost primită de instanța de apel și de Curtea de Casație³⁵.

Treizeci de ani mai târziu, Curtea de apel Paris a condamnat societatea André pentru că a încălcat schițele concepute de societatea Métropole Concept, aplicând cu strictețe metoda asemănării.

„Curtea subliniază astfel:

– *O aceeași dispoziție generală a spațiului, o similitudine a mobilei în ceea ce privește forma și culoarea, precum și în funcționalitatea lor, o aceeași utilizare vizuală în magazinele respective, rafturi de perete concepute conform celor patru principii formulate de compania Métropole Concept, o identitate de decorare;*

Considerând că toate aceste elemente caracterizează acte de contrafacere prin faptul că reproduc sistematic elemente originale concepute de societatea Métropole Concept;

Considerând că câteva detalii, exact notate de primii judecători, care diferențiază proiectele societății Métropole Concept de realizarea amenajării magazinelor André implicate, nu sunt de natură a modifica impresia generală astfel încât să excludă orice risc de confuzie;

Deci, judecata contestată va fi confirmată în acest punct³⁶.

Pe de altă parte, Curtea de apel Aix-en-Provence a respins acțiunea în contrafacere inițiată de autorul unei case individuale, cu motivarea:

„Faptul că unele similitudini existente se referă la amplasament și amenajarea interioară nu sunt decât consecința constrângerilor tehnice (suprafața terenului, acces, expunere) și a dorințelor celor care au întrerupt relațiile contractuale cu arhitectul autor al casei lor, continuând realizarea acesteia fără el, după ce au modificat complet fațadele³⁷”.

În schimb, având a compara planuri ale unui model tip de casă cu planurile bănuite de contrafacere, Curtea de apel Paris a decis:

„Contrafacerea se apreciază prin asemănări și nu prin diferențe, este locul de a considera, la examenul operelor în prezență, că elementele caracterizând opera învinovată și care țin de compoziția clădirii, organizarea sa, exprimarea volumului său, constituie reluarea, în aceeași combinație, a caracteristicilor menționate anterior ale planului tip revendicat, la baza originalității sale³⁸”.

³⁵ Cass -1re civ. – 19 nov. 1975, n° 337.

³⁶ CA Paris 4te, ch. Sect. A, 26 oct. 2005, Andre c/ Métropole Concept, RG n° 04/19936.

³⁷ CA Aix-en-Provence, 16 oct. 2003, Aratic c/ Vincens RG n° 00/07762.

³⁸ CA Paris, pole 5 –ch. 2, 22 juin 2012, n° 11/06079, citată de A-M Bellenger, A. Blandin, *Le droit d'auteur en architecture*, Editions Le Moniteur, 2024, p. 201.